

शिक्षण सिकाइ अनुदान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७

स्वीकृत मिति: २०७७ १००

प्रस्तावना: सामुदायिक विद्यालयको माध्यमिक तह (कक्षा ९ र १०) मा विषयगत शिक्षकको उपलब्धतामा वृद्धि गरी विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिमा अपेक्षित सुधार गर्ने उद्देश्यले विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रमले लक्षित गरे अनुसार शिक्षण सिकाइ अनुदान वितरण तथा शिक्षक व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित गर्न वाञ्छनीय भएकोले शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेकोछ ।

परिच्छेद-एक

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो कार्यविधिको नाम "शिक्षण सिकाइ अनुदान व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) "अनुमति" भन्नाले शिक्षा ऐन, २०२८ तथा शिक्षा नियमावली, २०५९ अनुसार तोकिएको निकायले दिएको स्वीकृत वा अनुमति सम्झनु पर्छ । साथै सो शब्दले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले दिएको अनुमतिलाई समेत जनाउँछ ।

(ख) "इकाइ" भन्नाले शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ सम्झनु पर्छ ।

(ग) "ऐन" भन्नाले शिक्षा ऐन, २०२८ सम्झनु पर्छ ।

(घ) "केन्द्र" भन्नाले शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "दरबन्दी" भन्नाले संघीय सरकारबाट विद्यालयलाई प्राप्त स्वीकृत शिक्षक दरबन्दी जनाउँछ र सो शब्दले राहत अनुदान कोटा समेतलाई जनाउँछ ।

(च) "नियमावली" भन्नाले शिक्षा नियमावली, २०५९ सम्झनु पर्छ ।

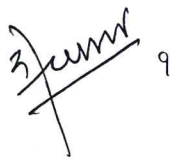
(छ) "मन्त्रालय" भन्नाले शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(ज) "विद्यालय" भन्नाले माध्यमिक तहको कम्तिमा कक्षा दशसम्म सञ्चालित सामुदायिक विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

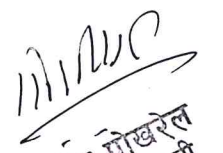
(झ) "स्थानीय तह" भन्नाले नगरपालिका वा गाउँपालिका सम्झनु पर्छ । सो शब्दले महानगरपालिका वा उपमहानगरपालिकालाई समेत जनाउँछ ।

(ञ) "शिक्षण सिकाइ अनुदान" भन्नाले माध्यमिक तहको शिक्षक अभावलाई कम गर्नका लागि प्रति शिक्षकका दरले वार्षिक एकमुष्ठ रुपमा दिइने सशर्त अनुदान सम्झनु पर्छ ।

 १

मा. गिरिराजमणि घोखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री

परिच्छेद-दुई

विद्यालय छनौट तथा शिक्षण सिकाइ अनुदान वितरण

३. विद्यालय छनौटका आधारहरु: शिक्षण सिकाइ अनुदान वितरणका लागि विद्यालय छनौटका आधार देहायबमोजिम हुनेछन्:

- (क) कक्षा दशसम्मको अनुमति लिई न्यूनतम तीन शैक्षिक सत्रसम्म विद्यार्थीलाई माध्यमिक शिक्षा परीक्षा (एसईई) मा सहभागी गराएको हुनुपर्ने ।
- (ख) नियमावलीले तोके अनुसार माध्यमिक तहको कक्षा ९ र १० मा न्यूनतम विद्यार्थी संख्या पुगेको हुनु पर्ने ।
- (ग) विद्यालयमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक अभिभावक संघको गठन भएको हुनु पर्ने ।
- (घ) विद्यालयले नियमित रूपमा सामाजिक परीक्षण गरेको हुनु पर्ने ।
- (ङ) विद्यालयले अधिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण गरेको हुनु पर्ने ।
- (च) विद्यालयको माध्यमिक माध्यमिक तहमा शुन्य दरबन्दी वा एक दरबन्दी वा दुई दरबन्दी वा राहत अनुदान मात्र भएको हुनु पर्ने र उक्त प्राप्त दरबन्दी वा राहत अनुदानमा अंग्रेजी, गणित तथा विज्ञान विषय शिक्षक व्यवस्था नभएको हुनु पर्ने ।
- (छ) विद्यालयले नियमित रूपमा एकीकृत शैक्षिक तथ्याङ्क (HEMIS) भरेको हुनु पर्ने ।

४. विद्यालय छनौट प्रक्रिया:(१) स्थानीय तहलाई शिक्षण अनुदान प्राप्त भएपछि आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयमध्येबाट दफा ३ का आधारमा विद्यालयको सूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) अनुसारको सूची तयार गर्दा माध्यमिक तह(कक्षा ९ र १०) मा शुन्य दरबन्दी/राहत अनुदान कोटा वा वा एक दरबन्दी/राहत अनुदान कोटा वा दुई दरबन्दी/राहत अनुदान कोटा मात्र रहेका विद्यालयहरुमध्ये अनुमति प्राप्त वर्षको आधारमा जेष्ठताक्रम छुट्टिने गरी प्राथमिकताक्रम तोकि तयार गर्नु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय तहले आफूलाई प्राप्त शिक्षण अनुदानको सङ्ख्या अनुसार उपदफा (२) बमोजिम तयार भएको प्राथमिकता सूचीको आधारमा विद्यालय छनौट गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम विद्यालय छनौट गर्दा दुई वा सो भन्दा बढी विद्यालय एउटै मितिमा अनुमति लिएका रहेछन् भने कक्षा ९, र १० को जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या बढी भएको विद्यालयलाई छनौट गर्नु पर्नेछ ।

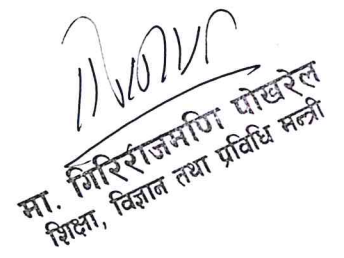
५. शिक्षण सिकाइ अनुदान उपलब्ध गराइने: (१) स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रही स्थानीय तहमा शिक्षण सिकाइ अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि दरबन्दी वितरणको क्रममा स्थानीय तहमा पुलमा दरबन्दी रहेका स्थानीय तहलाई शिक्षण सिकाइ अनुदान उपलब्ध गराइने छैन । तर यस कार्यविधि अनुसार उपलब्ध हुने शिक्षण अनुदान संख्या भन्दा कम दरबन्दी पुलमा रहेका भए बाँकी शिक्षण अनुदान संख्या बराबरको अनुदान उपलब्ध गराउन बाधा पुग्ने छैन ।

२

मा. गिरिजासिंह पोखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री

६. शिक्षण सिकाइ अनुदान वितरण: (१) स्थानीय तहले प्राप्त शिक्षण अनुदानको आधारमा शुन्य दरबन्दी भएका विद्यालयलाई बढीमा तीनओटासम्म, एक मात्र दरबन्दी भएका विद्यालयलाई बढीमा दुईओटासम्म तथा दुईवटा दरबन्दी भएका माध्यमिक विद्यालयलाई एकओटा शिक्षण अनुदान बराबरको रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) अनुसार शिक्षण सिकाइ अनुदान वितरण गर्दा समेत कोटा बाँकी भएमा सोही क्रममा रहेका अनुदान नपाएका माध्यमिक तहका विद्यालयलाई शिक्षक अनुदान कोटा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) अनुसार शिक्षण सिकाइ अनुदान कोटा वितरण गर्दा समेत शिक्षण अनुदान बाँकी हुन आएमा आधारभूत तहको कक्षा ६ देखि ८ मा शुन्य, एक वा दुई दरबन्दी भएका विद्यालयहरूमध्ये कक्षा ८ को अनुमति लिई आधारभूत तहको परीक्षामा कम्तीमा तीन पटक सहभागी भएका विद्यालयमध्येबाट कक्षा ६-८ मा बढी विद्यार्थी संख्या भएको विद्यालयलाई प्राथमिकताको आधार तयार गरी स्थानीय तहले अंग्रेजी, गणित तथा विज्ञानको शिक्षक व्यवस्थापनको लागि शिक्षण सिकाइ अनुदान प्रदान गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-तीन

शिक्षक नियुक्ति र सेवा शर्त सम्बन्धी व्यवस्था

७. शिक्षक भर्ना सम्बन्धी व्यवस्था: विद्यालयले उपलब्ध शिक्षण सिकाइ अनुदानमा शिक्षण सेवा लिँदा देहाय अनुसार गर्नु पर्नेछ :

(क) सम्बन्धित तहको विषयगत शिक्षक दोहोरो नपर्ने गरी प्रचलित ऐन तथा नियमावलीमा उल्लेख भए अनुसारको विधि तथा प्रक्रियाको आधारमा गर्ने ।

(ख) छनौट भएका शिक्षकलाई विद्यालयले करार सम्भौता गर्ने । यो करार अवधि सामान्यतः एक शैक्षिक सत्रको लागि हुने ।

(ग) विद्यालयमा आगामी वर्षहरूका लागि शिक्षण सिकाइ अनुदान कोटा प्राप्त हुने सुनिश्चितता भएको अवस्थामा मात्र विद्यालय व्यवस्थापन समितिले यसै कार्यविधि अनुरूप शिक्षण सेवा करारमा लिइएको व्यक्तिको शिक्षण कार्य सम्पादनको आधारमा प्राथमिकता दिई पुनः शिक्षण सेवा करार गर्न सक्ने ।

८. शिक्षकको सेवा शर्त सुविधा: यस कार्यविधि अनुसार शिक्षण सिकाइ अनुदान कोटामा छनौट भएका शिक्षकले देहाय अनुसारको सुविधा पाउनेछन् :

(क) माध्यमिक तहको शिक्षण अनुदानमा छनौट भएको शिक्षकले माध्यमिक तह तृतीय श्रेणीको शुरु स्केल भन्दा बढि नहुने गरी करार सम्भौता बमोजिम बढीमा बाह्र महिनाको पारिश्रमिक सुविधा ।

तर यस कार्यविधिको दफा ६ को उपदफा (३) अनुसारका शिक्षकले निम्न माध्यमिक तह तृतीय श्रेणीको शुरु स्केल भन्दा बढि नहुने गरी सम्भौता बमोजिम बढीमा बाह्र महिनाको पारिश्रमिक सुविधा मात्र पाउने ।

८/१

३/१/२०२३

१/१/२३

मा. गिरिराजमणि घोखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री

- (ख) शिक्षकले चाडपर्व खर्च लगायत अन्य सुविधाहरु नपाउने।
- (ग) कार्यविधि बमोजिमको करार सेवा दिने व्यक्तिले नेपाल सरकारले राजपत्रमा प्रकाशित गरेको सार्वजनिक विदा बाहेक शिक्षा नियमावलीमा तोकिए अनुसारको भैपरी विदा मात्र पाउने ।
- (घ) यस कार्यविधि अनुसार नियुक्ति भएको शिक्षकले सेवा करारमा उल्लेखित भन्दा थप सुविधा नपाउने । थप सुविधाको दाबी गर्न पनि नपाउने।
९. करार सम्भौता रद्द हुने: (१) देहायको अवस्था भएमा विद्यालयले जुनसुकै बखत सम्बन्धित शिक्षकको करार संभौता रद्द गर्न सक्नेछ :
- (क) विना सूचना लगातार पन्ध्र दिन भन्दा बढी विद्यालयमा अनुपस्थित भएमा,
- (ख) करार सम्भौतामा उल्लेख गरिएका शर्तहरु पालना नगरेमा,
- (ग) शिक्षक आचार संहिताको पालना नगरेमा,
- (घ) विद्यालयले तोकेको अन्य कार्यहरु सन्तोषजनक रुपमा नगरेमा,
- (२) उपदफा (१) बमोजिम करार सम्भौता रद्द गर्दा शिक्षकलाई प्रचलित कानून अनुसार मनासिव माफिकको मौका नदिई सेवाबाट हटाउन पाइने छैन ।

परिच्छेद-चार

विभिन्न निकायहरुको भूमिका

१०. स्थानीय तहको भूमिका: शिक्षण सिकाइ अनुदान लागि विद्यालय छनौट तथा अनुदान वितरणमा स्थानीय तहको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ :
- (क) दफा ४ अनुसार विद्यालयहरुको प्राथमिकता क्रमको सूची तयार गर्ने,
- (ख) तोकिएको आधार बमोजिम शिक्षण सिकाइ अनुदान प्राप्त गर्ने विद्यालयको छनौट गर्ने,
- (ग) छनौटमा परेका विद्यालयलाई शिक्षण अनुदान कोटा अनुसार एकमुष्ट रकम निकासी गर्ने,
- (घ) प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षण सेवा करारमा लिने,
- (ङ) छनौट भएका शिक्षकको काम कारवाहीको बारेमा समय समयमा अनुगमन गर्ने,
- (च) शिक्षण सिकाइ सुधारको लागि विद्यालयसँग समन्वय गर्ने,
- (छ) शिक्षण सिकाइ अनुदान व्यवस्थापन सम्बन्धमा भए गरेका काम कारवाहीको विषयमा इकाइलाई जानकारी पठाउने,
- (ज) आवश्यकता अनुसार अन्य कार्यहरु गर्ने, गराउने ।

८७

४
३७

२९

मा. गिरिजाजमजि पोखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री

११. विद्यालयको भूमिका: शिक्षण सिकाई अनुदानको लागि छनौट भएका विद्यालयको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ :
- प्रचलित नियमावली अनुसार शिक्षक नियुक्तिको व्यवस्था मिलाउने,
 - छनौट भएका शिक्षकको करार सम्झौता गर्ने,
 - शिक्षकको लागि थप आचारसंहिता आवश्यक पर्ने भए सोको तयारी गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट अनुमोदन गराई कार्यान्वयन गर्ने,
 - करार सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसारको सुविधाहरू उपलब्ध गराउने,
 - यस कार्यविधि अनुसार कुनै एक पक्षले करार सम्झौता भंग गरेमा वा अन्य कुनै कारणले शिक्षण सेवा उपलब्ध नभएमा बाँकी अवधिको लागि प्रचलित कानून बमोजिम शिक्षकको व्यवस्था गर्ने,
 - स्थानीय तह तथा इकाइले दिएको निर्देशानुसार काम गर्ने ।
१२. इकाइको भूमिका: शिक्षण सिकाई अनुदान व्यवस्थापनका सन्दर्भमा इकाइको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ :
- स्थानीय तहलाई शिक्षण सिकाई अनुदान कोटा वितरणको लागि आवश्यक प्राविधिक सहजीकरण गर्ने,
 - शिक्षण सिकाई अनुदान कोटामा शिक्षक छनौटको लागि स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने,
 - छनौट भएका शिक्षकको अभिलेख तयार गरी संक्षिप्त प्रतिवेदन केन्द्रमा पठाउने,
 - केन्द्रले तोके अनुसारको आवश्यक कार्य गर्ने ।
१३. केन्द्रको भूमिका: शिक्षण सिकाई अनुदान कोटा वितरण तथा व्यवस्थापनका सम्बन्धमा केन्द्रको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ :
- शिक्षण सिकाई अनुदान कोटाको लागि प्राप्त बजेटको आधारमा स्थानीय तहगत कोटा संख्या निर्धारण गर्ने,
 - निर्धारित कोटाको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई वित्तीय हस्तान्तरणको लागि व्यवस्था मिलाउने,
 - इकाइ तथा स्थानीय तहलाई आवश्यक प्राविधिक सहजीकरण गर्ने,
 - शिक्षण सहयोग अनुदानको सम्बन्धमा आवश्यक अनुगमन, सहयोग र सहजीकरण गर्ने,
 - मन्त्रालयले तोके अनुसारको अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।
१४. मन्त्रालयको भूमिका: शिक्षण सिकाई अनुदान व्यवस्थापनका सम्बन्धमा मन्त्रालयको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछ :
- शिक्षण सिकाई सिकाई अनुदानको विषयमा नीतिगत निर्णय गर्ने ।
 - शिक्षण सिकाई अनुदानको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने,

२७

५
3/sum

२५

मा. गिरिराजमणि चौखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री

- (ग) शिक्षण सिकाइ अनुदान कार्यविधि समयानुकूल परिमार्जन र संशोधन गर्ने,
(घ) केन्द्र तथा मातहतका निकायहरूलाई आवश्यक निर्देशन तथा सहजीकरण गर्ने ।

परिच्छेद-पाँच

विविध

१५. थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्ने : यस कार्यविधि अनुसार भर्ना भएको शिक्षकलाई स्थानीय तह र विद्यालयले आफ्नै स्रोतबाट थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
१६. आन्तरिक कार्यविधि बनाउन सक्ने : (१) स्थानीय तहले विद्यालय छनौट तथा शिक्षण सिकाइ अनुदान कोटा निर्धारण गर्दा यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका विषयहरूको हकमा यस कार्यविधिको प्रतिकुल नहुने गरी आन्तरिक कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।
(२) उपदफा (१) अनुसार तयार भएको आन्तरिक कार्यविधि सम्बन्धित स्थानीय तहको हकमा यसै कार्यविधिमा परेसरह मान्य हुनेछ ।
१७. कार्यविधिको व्याख्या गर्न सक्ने : कार्यविधिमा उल्लेख भएका व्यवस्थाहरूले काम कारवाहीमा अस्पष्टता सिर्जना गरेमा कार्यविधिको मर्म तथा प्रचलित कानूनको प्रतिकुल नहुने गरी आवश्यक व्याख्या गर्ने अधिकार केन्द्रमा हुनेछ ।
१८. प्रचलित कानून अनुसार हुने : यस कार्यविधिमा लेखिएका विषयहरू यसै कार्यविधि अनुसार हुने छन् र यसमा उल्लेख नभएका विषयहरूको हकमा प्रचलित कानून अनुसार हुनेछ ।
१९. बाझिएमा अमान्य हुने : यस कार्यविधि प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म प्रचलित कानून नै मान्य हुनेछ ।

८७

३७

२१५

मा. गिरिराजमणि घाखरेल
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्री